

Forslag

til

Lov om ændring af lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger.

Fremsat den 7. februar 1968 af *Ømann, Poul Dam, Morten Lange og Aksel Larsen.*

§ 1.

I lov nr. 102 af 31. marts 1955 om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger, således som denne er ændret senest ved lov nr. 231 af 10. juni 1960 og ved § 67 i lov nr. 213 af 4. juni 1965, foretages følgende ændringer:

1. I § 1 indsættes som nyt stykke:

„*Stk. 2.* Lovens formål er tillige at forhindre priser, der er højere, end de ville have været, såfremt konkurrencen i vedkommende erhverv eller erhvervsgren havde været effektiv.“

2. I § 2 affattes stk. 1 således:

„*Stk. 1.* Loven finder anvendelse på alle erhvervsvirksomheder i hele landet.“

3. I § 11, *stk. 1*, ændres ordene „at konkurrencebegrænsning som omhandlet i § 2, stk. 1,“ til: „at en konkurrencebegrænsning“.

4. Efter § 11 indsættes som ny paragraf:

„§ 11A. Finder monopoltilsynet efter foretagens undersøgelse, at priser, der fast-

sættes af en erhvervsvirksomhed, en erhvervsgren eller et erhverv, er højere, end de måtte formodes at ville have været, såfremt der herskede effektiv konkurrence, påhviler det tilsynet ved forhandling at søge priserne nedbragt til det niveau, de ville have, såfremt konkurrencen var effektiv.

Stk. 2. Bedømmelsen af, om konkurrencen er effektiv, skal ses på grundlag af sammenligning med omkostninger og prisfastsættelse i virksomheder, der drives på en teknisk og kommercielt hensigtsmæssig måde i brancher, der er underkastet en effektiv konkurrence fra udlandet.“

5. I § 12 indsættes som nyt stykke efter stk. 5:

„*Stk. 6.* Kan de i § 11 A, stk. 1, nævnte virkninger ikke opnås ved forhandling, påhviler det monopoltilsynet at udstede pålæg om priser, der ikke må overskrides.“

§ 2.

Denne lov træder i kraft den

Bemærkninger til lovforslaget.

Et af de væsentlige problemer for dansk økonomi har i en længere årrække været, at prisniveauet har været stærkt stigende. Dette rejser i sig selv en række fordelingsmæssige problemer, men væsentligere er, at stigningerne i prisniveauet i Danmark

har været kraftigere end i de lande, med hvilke dansk erhvervsliv skal konkurrere på verdensmarkedet. Dette kan i et længere løb bringe dansk eksport og dermed beskæftigelsen og levefoden her i landet i fare.

Når pris- og monopollovgivningen i denne situation har spillet en ret passiv rolle, hænger det sammen med de uheldige følgevirkninger, som nogle former for varigere indgreb i prisdannelsen kan få.

Prisdannelsen er medvirkende til at fordele samfundets produktionsmidler til de anvendelser, der giver det bedste udbytte. Denne vigtige side af prisdannelsesmekanismen er ikke forbundet med prisernes absolutte højde, men med prisernes indbyrdes forhold. Ved et avance- eller prisstop, der strækker sig over en længere periode, bliver denne mekanisme helt eller delvis sat ud af kraft, og man opnår derfor ikke den optimale fordeling af produktionsmidlerne.

Man har derfor i de senere år erstattet den direkte kontrol med indgreb over for indkomstdannelsen med finanspolitiske indgreb. Disse indgreb hviler på den teori, at årsagen til prisstigningerne er en overefterspørgsel eller, som det ofte formuleres i økonomisk teori, et inflationsgab.

Baggrunden for disse teorier er på den ene eller den anden måde den af den engelske økonom J. M. Keynes formulerede økonomiske model. I en situation med fuld beskæftigelse betragtes pengeindkomsternes størrelse som bestemt af investeringernes størrelse, når den marginale opsparingsrate ligger fast. Dog kan et eksportoverskud eller en underbalancering af statsbudgettet have samme virkning som investeringer.

Såfremt investeringerne er så høje, at pengeværdien af indkomsterne overstiger værdien af produktionen, regnet i en tidligere periodes priser, må priserne naturligvis stige.

Om prisdannelsesprocessen har der imidlertid i de senere år været debat blandt økonomer, og der er i denne forbindelse grund til at fremhæve en rapport fra OEEC, *The Problem of Rising Prices* (Paris 1961). Heri behandles ikke blot teorien om overefterspørgsel (demand pull), men der opstilles heroverfor en anden kategori af pristigningsfaktorer, der virker gennem en forøgelse af omkostningerne (cost push). Til disse hører forskellige mere specielle årsager som f. eks. afvikling af huslejestop og forhøjelse af fødevarerpriser i forbindelse med landbrugsordninger. Men blandt de mere generelle årsager, der virker over omkostningerne, må især fremhæves den såkaldte asymmetri i prisdannelsen, som må antages at have stor betydning også i vort land.

Et af de meget væsentlige træk i dansk økonomi i 1960-erne er utvivlsomt den stærke stigning, der er sket i produktiviteten, især inden for industrien. Denne stigning i produktiviteten har imidlertid langtfra været ligeligt fordelt. I det omfang, produktivitetstigningerne er kommet arbejdere og funktionærer i industrier med stigende produktivitet

til gode, har der været en udpræget tilbøjelighed til, at lønstigningerne fra disse industrier har bredt sig til andre områder, hvor produktiviteten ikke er steget eller dog ikke er steget så stærkt. Disse områder har ikke været i stand til at honorere de højere lønninger uden at sætte priserne i vejret.

Selv om der har været prisfaldstendenser i sektorer med stærkt stigende produktivitet, har disse ikke været i stand til at opveje prisstigningerne i de øvrige sektorer, og det samlede prisniveau har derfor nødvendigvis måttet stige.

Erkendelsen af denne mangel på symmetri i prisdannelsen har især i Holland været udnyttet i bekæmpelsen af prisstigningerne og med et vist held. Fremgangsmåden var her, at lønstigninger i et vist omfang kun blev tilladt i de sektorer, hvor produktiviteten var stigende. Groft set fik lønningerne i de enkelte industrier kun lov at stige med de samme procenter, som produktiviteten steg. Imidlertid kunne produktivitetstigningerne ikke udelukkende henføres til forøget indsats fra de ansattes side. Nok så stor en rolle spillede selve de tekniske fremskridt. Lønrelationerne mellem de enkelte fag blev derfor efterhånden forskudt på en måde, der hverken kunne anses for rimelig eller gavnlig for produktiviteten. Dette var utvivlsomt en af årsagerne til, at det såkaldte hollandske system blev opgivet og så vidt vides ikke forsøgt noget andet sted.

Imidlertid kan de samme prismæssige resultater som ved det hollandske system opnås på en anden måde. I stedet for at hæmme lønstigningerne i de erhverv, hvor effektiviteten ikke stiger, er det muligt at lade priserne variere omvendt med produktivitetstigningerne, d. v. s. sørge for, at prisstigninger i de brancher, hvor produktiviteten er steget mindre end gennemsnittet, bliver opvejet af prisnedsættelser i de brancher, hvor produktiviteten er steget mere end gennemsnittet.

Det kan ikke afvises, at produktivitetstigninger i visse tilfælde har givet sig udslag i prisnedsættelser eller tendenser til langsommere stigende priser, men der hersker en betydelig mindre villighed til at nedsætte priserne, hvis produktivitetsforøgelse og dermed omkostningsfald muliggør dette, end til at sætte priserne i vejret, når omkostningstigninger gør dette påkrævet.

Konkurrence fra udlandet kan helt ændre dette billede. En analyse foretaget i EFTA viser, at priserne, i hvert fald i de skandinaviske lande, er steget mindre, hvor toldafviklingen har været stor, d. v. s. hvor udgangstolden har været høj, og at de samlede besparelser i prisstigninger er væsentligt større, end den bortfaldne told betinger. En rimelig fortolkning af dette forhold er, at de brancher, der er udsat for

effektiv konkurrence fra udlandet, tvinges til at sætte priserne ned eller i hvert fald til at forhøje dem mindre, end det ellers ville være tilfældet.

Det må forekomme påkrævet at udnytte denne viden til bekæmpelse af prisstigningerne her i landet ved i første række at rette opmærksomheden mod de brancher, hvor en effektiv konkurrence fra udlandet savnes, enten på grund af varens karakter eller på grund af internationale karteller.

De gældende bestemmelser i monopolloven vil imidlertid ikke slå til, og især vil en fortsættelse af den hidtidige praksis, hvorefter monopoltilsynet koncentrerer sig om kontrol med prisforhøjelser, ikke være tilstrækkelig. Det vil være nødvendigt, at monopoltilsynet i højere grad end hidtil skrider ind over for priser, der ikke nedsættes, selv om stigninger i produktiviteten betinger det. Det vil endvidere være nødvendigt at udvide monopollovens virkeområde kraftigt, idet de her beskrevne tendenser til prisstivhed i nedadgående retning må antages også at forekomme uden for det af monopoltilsynet hidtil dækkede område.

Manglende effektiv konkurrence fra udlandet kan endvidere være skyld i, at produktivitetsfremmende foranstaltninger forsømmes. Dette kan hænge sammen med manglende effektivitet i ledelsen. Det

er i hvert fald i England og USA accepteret, at ledelsen i de fleste erhvervsvirksomheder ikke er så effektiv, at de muligheder, der ligger i rationaliseringer af produktion og virksomhedsledelse, tilnærmelsesvis udnyttes. Forsømmelserne sker især, når virksomheden ikke er underkastet effektiv konkurrence.

Det vil derfor være rimeligt også at tillægge monopoltilsynet myndighed til at forlange priser nedsat i tilfælde, hvor rationaliseringer kunne finde sted, for derved at lægge pres på virksomhederne til at gennemføre rationaliseringer.

De foreslåede lovændringer tager sigte på sådanne udvidelser af monopollovens rækkevidde.

Bestemmelsen under nr. 1 og nr. 2 udvider lovens formål og anvendelsesområde i overensstemmelse med den nye bestemmelse under nr. 4 (§ 11 A), som fastsætter monopoltilsynets pligt til af træde i forhandling med virksomheden, hvis svigtende effektiv konkurrence er konstateret, og som angiver grundlaget for prisbedømmelsen. Bestemmelsen under nr. 5 giver monopoltilsynet beføjelse til at udstede pålæg om en passende pris, hvis forhandling ikke giver resultat. De øvrige foreslåede ændringer er af redaktionel karakter.